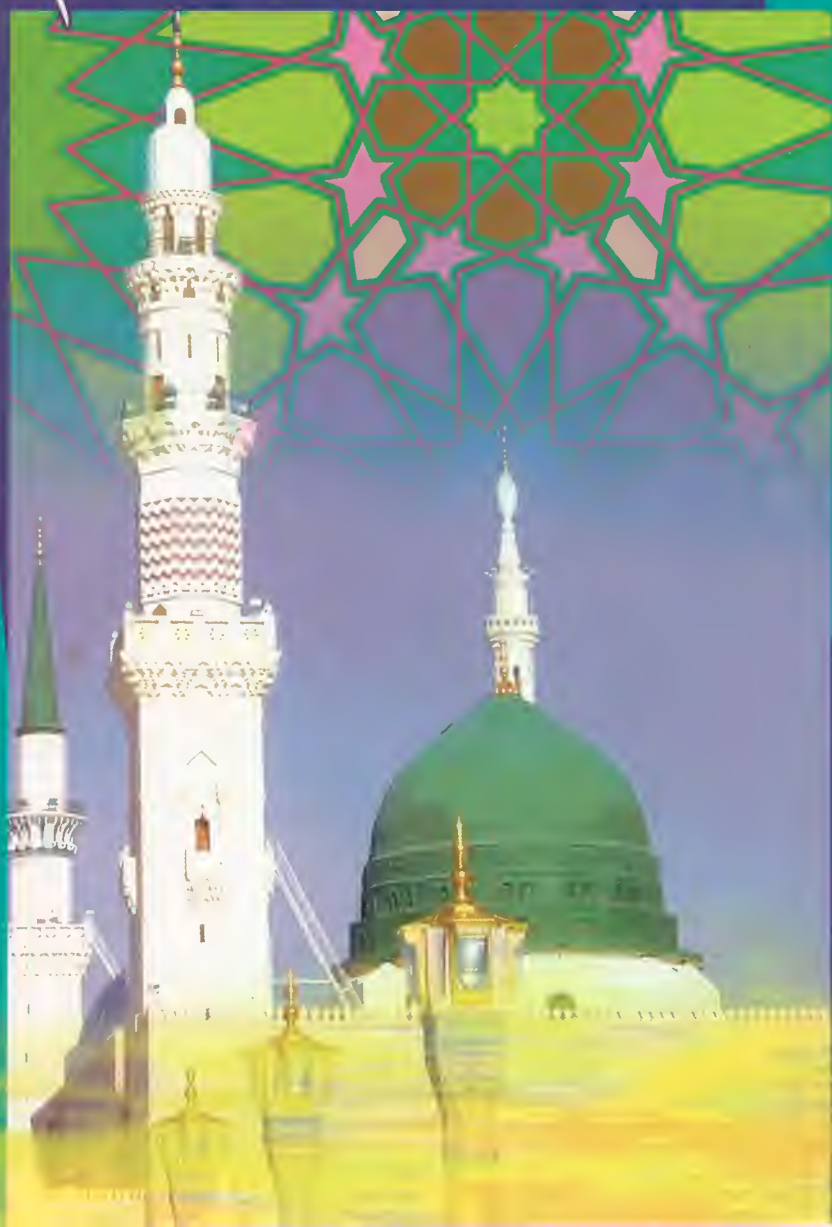
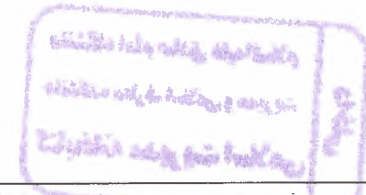

سیرہ مدیریتی پیامبر اعظم (ص)

عنوان و نام پدیدآور:	سیره مدیریتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم / تدوین و تنظیم: مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، ۱۳۸۶.
مشخصات نشر:	تهران: قدر ولایت، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری:	۲۲۴ ص.
شابک:	۱۵۰۰۰ ریال: 9789644950391
وضعیت فهرست نویسی:	فبا
یادداشت:	نمایه.
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۲۰۱] - ۲۱۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع:	محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- اخلاق.
موضوع:	محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- سیاست و حکومت.
موضوع:	سنت نبوی.
شناسه افروده:	مؤسسه فرهنگی قدر ولایت.
رده بندی کنگره:	۹ س ۸/۴/۲۲۴ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۳
شماره کتابشناسی ملی:	۱۱۲۰۳۲۰

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱۱

فصل اول: اصلاح رابطه خود با خدا

سیر عبودیت و کسب ربوبیت..... ۱۷

سیره پیامبر اکرم ﷺ در اداره خلق..... ۲۰

توفیق مدیریت بر قلب ناشی از توفیق قرب الهی است..... ۲۲

تأکید بر اصلاح رابطه خود و خدا..... ۲۴

فصل دوم: رحمت و محبت

پیام آور رحمت و محبت..... ۲۹

فتح مکه..... ۳۵

حرکت برای فتح مکه..... ۳۷

رحمت در عین قدرت..... ۳۸

فرجام کار مکه..... ۳۹

محبت راز تسخیر و رمز اطاعت..... ۴۳

سیره مدیریتی پیامبر اعظم ﷺ

تدوین و تنظیم: مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

ناشر: مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

نوبت چاپ: دوم ۱۳۸۹ □ تیراژ: ۲۰۰۰ جلد □ طراحی جلد: خلیلی فرد

حروفچینی: ظریفیان □ لیتوگرافی: نیما □ چاپ: نماد □ صحافی: امیر

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر است

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۵-۰۳۹-۱ ISBN: 978-964-495-039-1

تلفن ۱۱۱۵۱-۶۶۴ - ۶۶۴۶۹۹۵۸ - ۶۶۴۶۷۳۹۴ نمابر

قیمت ۱۸۰۰ تومان

۴۴.....	بهترین راه هدایت.
۴۷.....	سیرهٔ اوصیای پیامبر

فصل سوم: شرح صدر

۵۱.....	معنا و مفهوم شرح صدر
۵۲.....	نقش «شرح صدر» در دعوت رسول خدا ﷺ
۵۵.....	منشأ شرح صدر
۵۶.....	شرح صدر رسول اکرم ﷺ
۵۹.....	نشانه‌های شرح صدر
۶۰.....	ثمرات شرح صدر
۶۰.....	۱- گشادگی چهره
۶۱.....	۲- عطوفت و لطف
۶۲.....	۳- عیب‌پوشی
۶۴.....	۴- بردباری، شکیبایی و فرو خوردن خشم
۶۵.....	۵- انصاف
۶۶.....	۶- آرامش و وقار

فصل چهارم: رعایت اهلیت

۷۱.....	رعایت اهلیت، سنتی الهی
۷۲.....	پرهیز از تصدی امور بدون اهلیت لازم
۷۴.....	پرهیز از سپردن امور به نااهلان

۷۵.....	پرهیز از سپردن امور به افراد، در صورت وجود شایسته‌تر از ایشان
۷۷.....	پرهیز از تقدّم و تأخّرهای نادرست

فصل پنجم: تبعیت و اطاعت

۸۱.....	تبعیت و اطاعت در مدیریت بر قلب‌ها
۸۳.....	تبعیت و اطاعت رسول خدا ﷺ و اوصیایش
۸۴.....	نظام تبعیت و اطاعت
۸۴.....	۱- اطاعت در نافرمانی خدا معنا ندارد
۸۵.....	۲- نفی برتری جویی و ریاست‌طلبی
۸۷.....	۳- نفی گردنفرازی و خودکامگی
۹۰.....	۴- نفی اطاعت کورکورانه
۹۱.....	۵- پرهیز از عصیان و نافرمانی

فصل ششم: تفویض اختیار و مسؤولیت‌خواهی

۹۵.....	سنت تفویض اختیار و مسؤولیت‌خواهی
۹۷.....	سیرهٔ پیامبر اکرم ﷺ
۱۰۲.....	۱- تفویض اختیار باید با «اختبار» صورت گیرد
۱۰۳.....	۲- تفویض اختیار باید با «مراقبت» همراه باشد
	۳- تفویض اختیار باید با «حسابرسی» و «حسابخواهی»
۱۰۵.....	همراه باشد
۱۰۶.....	۴- با انتقال اختیارات، از تفویض‌کننده سلب مسؤولیت نمی‌شود

۵- اختیارات تفویض شده، قابل فسخ است ۱۰۹

فصل هفتم: انضباط و جدّیت

ضرورت انضباط و جدّیت در ادارهٔ امور ۱۱۳

منضبط و جدّی بودن پیامبر اکرم ﷺ در همهٔ امور ۱۱۵

لوازم انضباط و جدّیت ۱۲۱

۱- مداومت و پایداری در کار و تمام کردن آن ۱۲۱

۲- پرهیز از آرزو و خیال ۱۲۳

۳- پرهیز از سستی و کاهلی ۱۲۵

۴- پرهیز از نسنجیده کاری ۱۲۶

۵- انجام دادن به موقع امور ۱۲۷

فصل هشتم: تصمیم‌گیری

جایگاه تصمیم‌گیری در مدیریت ۱۳۱

۱- کسب اطلاعات برای تصمیم‌گیری ۱۳۳

۱-۱- عریف و نقیب ۱۳۴

۲- مشورت در تصمیم‌گیری ۱۳۷

۲-۱- آداب مشورت ۱۴۰

۳- تدبّر و عاقبت‌اندیشی در تصمیم‌گیری ۱۴۱

۴- بهره‌گیری از تجربه در تصمیم‌گیری ۱۴۳

۵- یافتن بهترین راهکار و روش مناسب در تصمیم‌گیری ۱۴۴

۶- حفظ جهت در تصمیم‌گیریها ۱۴۵

۷- عنایت به کیفیت امور در تصمیم‌گیری ۱۴۶

۸- قاطعیت در تصمیم‌گیری ۱۴۷

۹- توکل در تصمیم‌گیری ۱۴۸

فصل نهم: پایبندی به عهد و پیمان

اهمّیت و جایگاه پایبندی به عهد و پیمان ۱۵۳

پایبندی رسول خدا ﷺ به عهد و پیمان ۱۵۴

عمره القضاء ۱۵۶

لوازم پایبندی به عهد و پیمان ۱۵۸

۱- راستگویی ۱۵۸

۲- همسویی سخن و عمل ۱۶۰

۳- نفی خیانت و بی‌وفایی ۱۶۱

فصل دهم: عدم احتجاب

معنا و مفهوم احتجاب ۱۶۵

مشی رسول خدا ﷺ ۱۶۶

عقاب احتجاب ۱۶۹

فصل یازدهم: جلوگیری از سوء استفادهٔ اطرافیان و وابستگان

مشی رسول خدا ﷺ ۱۷۳

فصل دوازدهم: نصیحت و انتقاد متقابل

اهمیت و جایگاه نصیحت و انتقاد	۱۷۹
مصلحان ناصح	۱۸۳

فصل سیزدهم: برپا داشتن حق و عدل

اهمیت و جایگاه برپا داشتن حق و عدل	۱۸۷
اجرای حق و قانون به مساوات	۱۸۸
رعایت آداب قضاوت	۱۹۰
۱- پرهیز از عجله در داوری	۱۹۰
۲- پرهیز از داوری در حال نامناسب	۱۹۱
۳- رعایت مساوات	۱۹۲
تشویق و تنبیه، قدردانی و مجازات	۱۹۳
مشى پیامبر اکرم ﷺ	۱۹۳
رعایت انصاف	۱۹۴
نمایه موضوعی	۱۹۶
نمایه اشخاص	۱۹۹

پیشگفتار

پیامبر اعظم ﷺ، بعد از ۱۳ سال دعوت و مبارزه پنهان و آشکار با مشرکان، توانست حکومت نبوی را در مدینه تأسیس نماید و مدت ۱۰ سال رهبری جامعه اسلامی را بر عهده داشته باشد.

اخلاق و سیره مدیریتی نبی مکرم اسلام ﷺ، الگویی از یک مدیر به تمام عیار، الهی و در عین حال موفق در رشد و تعالی و پیشرفت مادی و معنوی جامعه را فرا روی بشریت قرار داد.

قرآن مجید، مسلمانان را به تبعیت و الگوبرداری از رسول گرامی اسلام دعوت می نماید و او را الگویی برتر و برجسته تر از تمامی الگوها معرفی می نماید.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ
الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا. (۱)

البته شما را در اقتدار به رسول خدا در صبر و استقامت و افعال نیکو خیر و سعادت بسیار است برای آن کس که به ثواب خدا و روز قیامت

امیدوار باشد و یاد خدا بسیار کنند.

الگو بودن پیامبر عظیم الشان اسلام، در تمامی جنبه‌ها و ابعاد گسترش دارد و این مسأله ویژگی خاص آن حضرت و ائمه اطهار علیهم‌السلام است. جمع شدن تمامی خویها در یک مدیر و حاکم اسلامی، درخشندگی خاصی است که الگو را برای تمامی دورانها و انسانها، قابل تبعیت می‌سازد. بر این اساس است که گذشت زمان، نه تنها از بزرگی و عظمت الگوهای الهی نمی‌کاهد که بارشد علم و دانش بشری، این الگوها، درخشندگی بیشتری می‌یابند. علم مدیریت، امروزه در دانشگاههای دنیا، به عنوان یک رشته نسبتاً جدید و با گستردگی زیاد شناخته می‌شود. سر و کار این علم در تمامی ابعاد و زمینه‌های مربوط به اداره جامعه بشری است و دانشمندان جامعه‌شناسی، روانشناسی و سایر رشته‌های علوم انسانی، درگیر جنبه‌های مختلف این علم هستند. با وجود تمامی تلاشها و نظریه‌هایی که ارائه شده و در بخشهایی از جهان متمدن یعنی غرب، بطور کامل این اندیشه‌ها اجرا شده است، اما هنوز بزرگترین درد بشریت که مایه رنج و اندوه صاحب‌نظران و ملتهای تحت ستم است، مسأله مدیریت جوامع بشری است.

بشر از فقدان اخلاق و معنویت و عدالت در مدیریت رنج می‌برد. ملتها از ناحیه زمامداران و مدیران بی‌صلاحیت در خسارت بزرگ هستند. در دموکراسی غرب - که آن را بهترین شیوه و روش انتخاب مدیران عالی جامعه می‌دانند - جایی برای سنجش و ارزیابی رفتارهای مدیران در جهت فضایل و ارزشهای متعالی و پایبندی به اخلاق و عدالت باز نشده

است. فساد مدیران که گاه تا هرزگی و ابتذال پیش می‌رود، زخم چرکین بشریت است که هر از چندگاهی سر باز می‌کند و سردمداران عنود و حسود و بی‌اخلاق و ستمگر را مقابل چشمان حیرت زده دنیا، نمایش می‌دهد. اسلام، در ظهور خود، حکومتی عجیب با اخلاق و معنویت و ارزشهای والای انسانی مانند عدالت را تشکیل داد و پیام آور اسلام، خود مأمور تشکیل این حکومت و دمیدن روح تقوا و الوهیت در بدنه و جسم آن گردید. و چه زیبا، درخشنده و تحسین برانگیزترین وظیفه را انجام داد و چه زیبا و عالی ادامه آن را در ولایت اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام قرار داد تا همواره جامعه بشری، زمام و سرنوشت اداره خود را در دست بهترین بندگان صالح خدا ببیند و جز در نظام مدیریت و حکومت آنان نیاساید و به غیر صالحان دست بیعت ندهد.

نظام مردم‌سالاری دینی جمهوری اسلامی ایران به تبعیت از روح و پیام حکومت نبی اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم، در دنیا درخشید. عمق دشمنی مستکبرین با این نظام، به پیام پیوستگی مدیریت و حکومت با اخلاق و معنویت برمی‌گردد. پیوند صلاحیت‌ها و فضایل با مسئولیت‌ها، شاخصه اصلی نظام اسلامی است. این شاخص که در نظام اسلامی در «ولایت فقیه» تجسم یافته است، مورد بیشترین بغض و دشمنی مستکبران قرار گرفته است.

ولایت فقیه، عینیت بخشیدن به مدیریت نبوی و حکومت علوی است. ولایت فقیه، یعنی قرار گرفتن بهترین و صالحترین و عادلترین مردم در رأس حکومت، کسی که خود، بیشترین پایبندی و تقید را به قانون دارد

و کوچکترین گناه او را از صحنه مسئولیت و مدیریت دور می سازد.

در هر حال شناخت سیره رسول گرامی اسلام ﷺ، برای عموم و بویژه برای مسئولین سطوح مختلف نظام و مدیران که اداره بخشی از امور مردم را به عهده دارند، یک ضرورت قرآنی، تاریخی و انسانی است. ضرورتی است که تداوم و گسترش نظام الهی جمهوری اسلامی به آن پیوسته و وابسته است. رفتار رسول گرامی اسلام در بُعد مدیریت، در این مجموعه با زبانی ساده فراوی شما قرار دارد. شما که یا خود از مسئولین و مدیران جامعه اید و بایستی آن را الگوی خود قرار دهید و یا با مدیران سر و کار دارید و می توانید در فرضیه امر به معروف و نهی از منکر، از مدیران چنین رفتارهایی را مطالبه و آنان را به این الگوها دعوت نمایید. امید است خداوند چنین بهره ای را در این کتاب قرار دهد.

مؤسسه فرهنگی قدر ولایت

منابع و مأخذ

«الف»

آغاز برگ، محسن بن علی الطهرانی، (ت ۱۳۸۹ ق)، الذریعة الى تصانیف الشيعة، الطبعة الثانية، دارالاضواء، بیروت.

أبو الفضل شهاب الدین محمود (ت ۱۲۷۰ ق)، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۵ ق.

الآمدی، عبد الواحد التیمی (ت ۵۵۰ ق)، غرر الحکم و درر الکلم، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۴۰۷ ق.

الآمدی، السید حیدر (ت ۷۸۲ ق)، اسرار الشریعة و اطوار الطریقة و انوار الحقیقة، مقدمه و تصحیح محمد خواجوی، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، تهران، ۱۳۶۲ ش.

_____، جامع الاسرار و منبع الانوار، با تصحیحات و مقدمه هانری کوربن و عثمانی یحیی، انجمن ایرانشناسی فرانسه و شرکت علمی و فرهنگی، ۱۳۶۸ ش.

_____، نصّ النصوص فی شرح فصوص الحکم (المقدمات)، با تصحیحات و مقدمه و فهرستها: هانری کوربن و عثمان یحیی، قسمت

ايرانشناسی انستیتو ایران و فرانسه، تهران، ۱۳۵۳ ش.

آیتی، محمدابراهیم (ت ۱۳۴۳ ش)، تاریخ پیامبر اسلام، تجدید نظر و اضافات از ابوالقاسم گرجی، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۹ ش.

آئینه‌وند، صادق، ادبیات انقلاب در شیعه، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۵۹ ش.

_____، قیامهای شیعه در تاریخ، انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

ابراهیم حسن، حسن، تاریخ الاسلام، الطبعة السادسة، مكتبة النهضة المصرية، القاهرة، ۱۹۶۴ م.

الابشهی، شهاب‌الدین محمد بن أحمد (ت ۸۵۲ ق)، المستطرف فی کل فنّ مستطرف، دارالندوة الجديدة، بیروت.

ابن الأثیر، أبو عبدالله محمد بن عبدالله بن أبی بکر القضاعی (ت ۶۵۸ ق)، الحلة السیراء، حقه و علّق حواشیه حسین مؤنس، الطبعة الثانية، دارالمعارف، القاهرة، ۱۹۸۵ م.

ابن ابی جمهور، محمد بن علی بن ابراهیم الاحسائی (ت ۸۸۰ ق)، عوالی اللالی العزیزیة فی الاحادیث الدینیة، تحقیق آقا مجتبی‌العراقی، قدّم له شهاب‌الدین المرعشی النجفی، مطبعة سیّد الشهداء، قم، ۱۴۰۳ ق.

ابن أبی حاتم الرازی، أبو محمد عبدالرحمن (ت ۳۲۷ ق)، الجرح و التعديل، الطبعة الاولى، مطبعة مجلس دائرة المعارف العثمانية، حیدرآباد الدکن.

ابن أبی الحديد المعتزلی، عزّالدين بن هبة الله (ت ۶۵۶ ق)، شرح نهج البلاغه، بتحقيق محمد أبو الفضل ابراهيم، الطبعة الاولى، داراحياء الكتب العربية، مصر، ۱۳۷۸ ق.

ابن الاثير الجزري، أبو السعادات مجدالدين المبارك بن محمد (ت ۶۰۶ ق)، جامع الاصول من احاديث الرسول (ص)، تحقيق محمد حامد الفقي، دار احياء التراث العربي، بيروت، ۱۴۰۴ ق.

_____، النهاية في غريب الحديث والاثر، انتشارات اسماعيليان، قم، ۱۳۶۴ ق.

ابن أعثم الكوفي، أحمد (ت ۳۱۴ ق)، الفتوح، دارالندوة الجديدة، بيروت.

ابن الجوزي، أبو الفرج عبدالرحمن بن علي (ت ۵۹۷ ق)، زاد المسير في علم التفسير، تحقيق محمد بن عبدالرحمن عبدالله، دارالفكر، بيروت، ۱۴۰۷ ق.

_____ . الوفاء باحوال المصطفى، تحقيق مصطفى عبدالواحد، الطبعة الاولى، دارالكتب الحديثة، مصر، ۱۳۸۶ ق.

ابن حمزه، ابراهيم بن محمد بن كمال الدين الحسيني الحنفي (ت ۱۱۲۰ ق)، البيان و التعريف في أسباب ورود الحديث الشريف، المكتبة العلمية، بيروت، ۱۴۰۲ ق.

ابن سعد، أبو عبدالله محمد، (ت ۲۳۰ ق)، الطبقات الكبرى، دار بيروت للطباعة و النشر، بيروت ۱۴۰۵ ق.

ابن سيّد الناس، محمد بن عبدالله بن يحيى (ت ۷۳۴ ق)، عيون الاثر في

- فنون المغازى و السمائل و السير، دارالحضارة، بيروت، ١٤٠٦ ق.
- ابن الصباغ المالكي، على بن محمد (ت ٨٥٥ ق)، الفصول المهمة في معرفة الأئمة، منشورات الاعلمى، طهران.
- ابن طقطقى، محمد بن على بن طباطبا (ت ٧٠٩ ق)، الفخرى فى الآداب السلطانية و الدول الاسلامية، دارصادر، بيروت.
- _____ ، تاريخ فخرى در آداب ملكدارى و دولتهاى اسلامى، ترجمه محمد وحيد گليايگانى، چاپ دوم، بنگاه ترجمه و نشر كتاب، ١٣٦٠ ش.
- ابن العربى، أبوبكر محمد بن عبدالله، (ت ٥٤٣ ق)، احكام القرآن، تحقيق على محمد البجاوى، دارالجيل، بيروت، ١٤٠٨ ق.
- ابن الفتال النيسابورى، أبو على محمد (ت ٥٠٨ ق)، روضة الواعظين، الطبعة الاولى، مؤسسة الاعلمى للمطبوعات، بيروت، ١٤٠٦ ق.
- ابن كثير الدمشقى، أبو الفداء اسماعيل بن عمر (ت ٧٧٤ ق)، البداية و النهاية، تحقيق على شيرى، الطبعة الاولى، داراحياء التراث العربى، بيروت، ١٤٠٨ ق.
- _____ ، تفسير القرآن العظيم، دارالفكر، بيروت، ١٤٠٠ ق.
- _____ ، السيرة النبوية، ضبطه و صححه أحمد عبدالشافى، دارالكتب العلمية، بيروت.
- _____ ، شمائل الرسول، شرح و تحقيق مصطفى عبدالواحد، دارالرائد العربى، بيروت، ١٤٠٧ ق.
- ابن منظور، جمال الدين محمد بن مكرم (ت ٧١١ ق)، لسان العرب، نسقه و

- علق عليه و وضع فهارسه على شيرى، الطبعة الاولى، داراحياء التراث العربى، بيروت، ١٤٠٨ ق.
- ابن ميثم البحرانى، كمال الدين ميثم بن على (ت ٦٨١ ق)، شرح نهج البلاغة، دفتر تبليغات اسلامى، قم ١٣٦٢ ش.
- ابن هشام، أبو محمد عبد الملك (ت ٢١٣ ق)، سيرة النبى، تحقيق محمد محيى الدين عبد الحميد، دارالفكر، بيروت.
- _____ ، سيرت رسول الله، ترجمه و انشاى رفيع الدين اسحاق بن محمد همدانى قاضى ابرقوه، با مقدمه و تصحيح اصغر مهدوى، انتشارات بنياد فرهنگ ايران.
- أبو الفتوح رازى، حسين بن على (از عالمان قرن ششم)، تفسير روح الجنان و روح الجنان، مكتبة المرعى النجفى، ١٤٠٤ ق.
- أبونعيم الاصبهاني، أحمد بن عبدالله بن أحمد (ت ٤٣٠ ق)، حلية الاولياء و طبقات الاصفياء، دارالفكر، بيروت.
- اقبال لاهورى، محمد (ت ١٣١٧ ش)، كلييات اشعار فارسى، با مقدمه أحمد سروش، كتابخانه سنابى، تهران، ١٣٤٣ ش.
- اقتدارى، عليمحمد، سازمان و مديريت، چاپ هفتم، انتشارات دانشكده علوم ادارى و مديريت بازرگانى دانشگاه تهران، ١٣٤٩ ش.
- اكبرى مرزناك، حسن، حجب بن عدى درخشى در تاريخى، انتشارات سلمان، ١٣٥٥ ش.
- امينى، محمد هادى، أعلام نهج البلاغة، ترجمه أبوالقاسم امامى، چاپ اول، بنياد نهج البلاغه ١٣٥٩ ش.

«ب»

بازرگان، مهدی، سیر تحوّل قرآن، به اهتمام سید محمدمهدی جعفری، انتشارات قلم، ۱۳۵۵ ش.

البخاری، أبو عبدالله محمد بن اسماعیل (ت ۲۴۵ ق)، الادب المفرد، نشره قصی محب‌الدین الخطیب، القاهرة، ۱۳۷۹ ق.

البرقی، أبو جعفر أحمد بن أبی عبدالله (از عالمان قرن چهارم)، کتاب الرجال، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۲ ش.

البلاذری، أبو الحسن أحمد بن یحیی (ت ۲۷۹ ق)، أنساب الاشراف، ج ۱، تحقیق محمد حمید الله، الطبعة الاولى، دارالمعارف، القاهرة، ۱۹۵۹ م.

ج ۲، حقه و علّق علیه محمد باقر المحمودی، الطبعة الاولى، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۴ ق. ج ۳، حقه و علّق علیه محمد باقر المحمودی، الطبعة الاولى، دارالتعارف للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۷ ق.

_____ ، فتوح البلدان، عنی بمراجعته و التعليق علیه رضوان محمد رضوان، دارالکتب العلمیة، بیروت، ۱۳۹۸ ق.

بهودی، محمد باقر، سیره علوی، تهران، ۱۳۶۸ ش.

«پ»

پارسا، خواجه محمد (ت ۸۲۲ ق)، شرح فصوص الحکم، تصحیح جلیل مسگر نژاد، چاپ اوّل، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶ ش.

«ت»

التبریزی، أبو طالب التجلیل، معجم الثقات و ترتیب الطبقات، الطبعة الثانية، مؤسسه النشر الاسلامی، قم، ۱۴۰۴ ق.

التستری، محمد تقی، الاوائل، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۶۳ ش.

«ث»

الثعالبی، عبدالرحمن بن محمد بن مخلوف (ت ۸۷۵ ق)، تفسیر الثعالبی الموسوم بجواهر الحسان فی تفسیر القرآن، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت.

«ج»

جعفری، محمد تقی، تفسیر و نقد و تحلیل مثنوی، چاپ دوم، انتشارات اسلامی، تهران.

جعفری، سید محمدمهدی، یرتوی از نهج البلاغه، پژوهش و برگردان و ویراستاری با استفاده از ترجمه آیه الله سید محمود طالقانی، چاپ اوّل، سازمان چاپ و انتشارات فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۲ ش.

جوادی آملی، عبدالله، اسرار عبادات، چاپ چهارم، انتشارات الزهراء، ۱۳۷۲ ش.

_____ ، عرفان و حماسه، چاپ اوّل، مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۷۲ ش.

_____ ، ولایت فقیه، رهبری در اسلام، چاپ دوم، مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۶۸ ش.

«ح»

حسن زاده آملی، حسن، **عیون مسائل النفس و سرح العیون فی شرح العیون**، چاپ اول، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۱ ش.
حکیمی، محمدرضا، **تفسیر آفتاب**، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
حکیمی، محمدرضا، محمدعلی، **الحیة**، دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
_____، ترجمه فارسی، أحمد آرام، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ج ۱، ۱۳۷۱ ش.

«خ»

خمینی (امام)، روح الله (ت ۱۳۶۸ ش)، **آداب الصلوة**، چاپ سوم، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۲ ش.
_____، **پرواز در ملکوت (اسرار الصلوة)**، به اهتمام سید أحمد فهری، نهضت زنان مسلمان، ۱۳۵۹ ش.
_____، **جلوه های رحمانی** (نامه عرفانی حضرت امام خمینی به حجة الاسلام و المسلمین حاج سید أحمد خمینی)، چاپ اول، معاونت فرهنگی هنری بنیاد شهید انقلاب اسلامی، ۱۳۷۱ ش.
_____، **چهل حدیث**، چاپ دوم، مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۶۸ ش.
خوانساری، جمال الدین محمد (ت ۱۲۵ ق)، **شرح غرر الحکم**، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۰ ش.

«د»

دلشاد تهران، مصطفی، **سیره نبوی (منطق عملی)**، دفتر اول، سیره فردی، چاپ اول سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۲ ش.
_____، **سیره نبوی (منطق عملی)**، دفتر دوم، سیره اجتماعی، چاپ اول، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۲ ش.
دهخدا، علی اکبر (ت ۱۳۳۴ ش)، **لغت نامه**، تهران.

«ذ»

الذهبی، شمس الدین أبو عبدالله محمد بن أحمد بن عثمان (ت ۷۴۸ ق)، **تاریخ اسلام و طبقات المشاهیر و الأعلام**، تحقیق عمر عبدالسلام ترمزی، الطبعة الثانية، دارالكتاب العربی، بیروت، ۱۴۰۹ ق.
_____، **كتاب الكبائر**، دارالقلم، بیروت.

«ر»

الراغب الاصفهانی، أبو القاسم الحسین بن محمد (ت ۵۰۲ ق)، **المفردات فی غریب القرآن**، تحقیق و ضبط محمد سید کیلانی، دارالمعرفة، بیروت.
رشیدرضا، محمد (ت ۱۳۵۴ ق)، **تفسیر المنار**، الطبعة الثانية، دارالمعرفة، بیروت.

«ن»

زمانى، كريم، شرح جامع مثنوى معنوى، چاپ اول، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۲ ش.

زيدان، جرجى (ت ۱۳۲۲ ق)، تاريخ التمدن الاسلامى، دارمكتبة الحياة، بيروت.

زینى دحلان، أحمد (ت ۱۳۰۴ ق)، السيرة النبوية، بهامش السيرة الجليلة، داراحياء التراث العربى، بيروت.

«س»

سبحانى، جعفر، فروغ ابدیت، چاپ دوم، انتشارات دارالتبلیغ اسلامى، قم، ۱۳۵۱ ش.

السرخسى، على بن ناصر (از عالمان قرن ششم)، اعلام نهج البلاغة، ضبط نصّه و حقّق متنّه عزيزالله العطارى، الطبعة الاولى، مؤسّسة الطباعة و النشر، وزارة الثقافة و الارشاد الاسلامى، نشر عطار، ۱۴۱۵ ق.

السهلى، عبدالرحمن (ت ۵۸۱ ق)، الروض الأنف فى شرح سيرة النبوة لابن هشام، تحقيق و تعليق و شرح عبدالرحمن الوكيل، دارالكتب الحديثة، القاهرة.

«ش»

الشریف الرضى، أبوالحسن محمد (ت ۴۰۶ ق)، خصائص أمير المؤمنين على بن أبى طالب (ع)، منشورات الرضى، قم، ۱۳۶۳ ش.

_____ ، نهج البلاغة، ترجمه اسدالله مبشرى، چاپ پنجم، دفتر نشر فرهنگ اسلامى، ۱۳۷۱ ش.

_____ ، نهج البلاغة، ترجمه سيّد جعفر شهيدى، چاپ اول، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامى، ۱۳۶۸ ش.

الشعيرى، محمد بن محمد (از عالمان قرن هفتم)، جامع الاخبار، تحقيق حسن المصطفوى مركز نشر الكتاب، طهران، ۱۳۸۲ ق.

الشهابى الخراسانى، محمود (ت ۱۳۶۵ ش)، الاسلام و الشيعة الامامية فى أساسها التاريخى و كيانها الاعتقادى، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۶-۱۳۶۱ ش.

«ص»

صحيفة سجّادية، ترجمه صدر بلاغى، انتشارات حسينيه ارشاد، ۱۳۵۵ ش. _____ ، ترجمه و شرح علينقى فيض الاسلام، تهران، ۱۳۷۵ ش.

صدرالمتألّهين، صدرالدين محمد بن ابراهيم الشيرازى (ت ۱۰۵۹ ق)، تفسير قرآن الكريم، تصحيح محمد خواجهوى، الطبعة الاولى، انتشارات بيدار، قم، ۱۴۰۳ ق.

الصدوق، أبوجعفر محمد بن على بن الحسين بن بابويه القمى (ت ۳۸۱ ق)، الامالى، مؤسّسة الاعلمى للمطبوعات، بيروت، ۱۴۰۰ ق.

_____ ، الخصال، صحّحه و علّق عليه على اكبر الغفّارى، مكتبة الصدوق، طهران، ۱۳۸۹ ق.

_____ ، علل الشرايع، داراحياء التراث العربى، بيروت، ۱۳۸۵ ق.

_____ ، عیون أخبار الرضا، انتشارات جهان.

_____ ، المواعظ، ترجمه عزیرالله عطار دی، انتشارات مرتضوی.

«ض»

ضیف، شوقی، تاریخ الادب العربی، ج ۲، العصر الاسلامی، الطبعة الثانية عشرة، دارالمعارف، القاهرة.

«ط»

طالقانی، سید محمود (ت ۱۳۵۸ ش)، پرتوی از قرآن، چاپ سوم، شرکت سهامی انتشار.

الطباطبایی، السید محمد حسین (ت ۱۳۶۰ ش)، المیزان فی تفسیر القرآن، دارالکتاب الاسلامی، قم، ۱۳۹۳ ق.

الطبرسی، رضی الدین أبونصر الحسن بن الفضل (ت ۵۴۸ ق)، مکارم الاخلاق، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۲ ق.

الطبری، أبوجعفر محمد بن جریر (ت ۳۱۰ ق)، جامع البیان فی تفسیر القرآن (تفسیر الطبری)، دارالمعرفة، بیروت، ۱۴۰۶ ق.

الطوسی، أبوجعفر محمد بن الحسن (ت ۴۶۰ ق)، اختیار معرفة الرجال (رجال الکشی)، صححه و علّق علیه و قدّم له حسن المصطفوی، انتشارات دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ ش.

_____ ، الامالی، چاپ سنگی، تهران، ۱۳۱۳ ق.

_____ ، التبیان فی تفسیر القرآن، داراحیاء التراث العربی، بیروت.

_____ ، الفهرست، به کوشش محمود رامیار، دانشگاه مشهد، ۱۳۵۱ ش.

«ع»

العاملی، السید جعفر مرتضی، الصحیح من سیره النبی الاعظم، قم، ۱۴۰۰ ق.

عطّار نیشابوری، فریدالدین أبوحامد محمد بن أبی بکر (ت ۶۱۸ ق)، منطق الطیر، به اهتمام محمد جواد مشکور، چاپ سوم، کتابفروشی تهران، تبریز، ۱۳۴۷ ش.

«غ»

الغزالی، أبوحامد محمد بن محمد (ت ۵۰۵ ق)، احیاء علوم دین، صحح باشراف عبدالعزیز عزالدین السیروان، دارالقلم، بیروت.

«ف»

الفاخوری، حنا، تاریخ ادبیات زبان عربی، ترجمه عبدالحمید آیتی، انتشارات توس.

فارسی، جلال الدین، انقلاب تکاملی اسلام، مؤسسه انتشارات آسیا، ۱۳۵۷ ش.

فاضل لنکرانی، محمد، آیین کشورداری از دیدگاه امام علی (ع)، تقریر و تنظیم حسین کریمی، چاپ اول، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۶ ش.

فقه الرضا علیه السلام، تحقیق مؤسسه آل البيت علیه السلام لإحياء التراث، نشر المؤتمر العالمي للامام الرضا علیه السلام، مشهد، ۱۴۰۶ ق.
الفيض الكاشاني، محمد بن المرتضى المدعو ملا محسن (ت ۱۰۹۱ ق)،
الوافي، مكتبة المرعشي النجفي، قم، ۱۴۰۴ ق.

«ق»

القاساني، كمال الدين عبدالرزاق (ت ۷۳۰ ق)، شرح فصوص الحكم، الطبعة الرابعة، انتشارات بيدار، قم، ۱۳۷۰ ش.
قاضي عياض، ابو الفضل عياض بن موسى بن عياض (ت ۵۴۴ ق)، الشفا بتعريف حقوق المصطفى، تحقيق على محمد البجاوي، دارالكتب العربي، بيروت.
قرآن حكيم، ترجمه و توضيح از سيد جلال الدين مجتبوي، چاپ اول، انتشارات حكمت، ۱۳۷۱ ش.
قرآن مجيد، ترجمه عبدالمحمد آيتي، انتشارات سروش، تهران، ۱۳۷۱ ش.

القمي، الشيخ عباس (ت ۱۳۵۹ ق)، منتهى الآمال، انتشارات جاويدان.
قيصري، داوود بن محمود (ت ۷۵۱ ق)، شرح فصول الحكم، به سعي و اهتمام اسدالله محلاتي، چاپ سنگي، مطبعة دارالفنون، تهران، ۱۲۹۹ ق.

«ك»

كاشاني، عزالدين محمود بن علي (ت ۷۳۵ ق)، مصباح الهداية و مفتاح الكفاية، با تصحيح و مقدمه و تعليقات جلال الدين همایي، چاپ دوم، انتشارات كتابخانه سنایی.
كاشاني بيهقي، سبزواري، كمال الدين حسين (ت ۹۱۰ ق)، الرسالة العلية في الأحاديث النبوية، به تصحيح و تعليق سيد جلال الدين محدث، بنگاه ترجمه و نشر كتاب، تهران، ۱۳۴۴ ش.
الکراجکی، محمد بن علي بن عثمان (ت ۴۴۹ ق)، كنز الفوائد، تحقيق عبدالله نعمة، دارالاضواء، بيروت، ۱۴۰۵ ق.
الكليني، أبو جعفر محمد بن يعقوب (ت ۳۲۸ ق)، الكافي، صححه و علّق عليه علي اكبر الغفاري، دارالكتب الاسلامية، طهران، ۱۳۸۸ ق.

«گ»

گتون، رنه (ت ۱۹۵۱ م)، سيطرة كميت و علائم آخر زمان، ترجمه عليمحمد كاردان، چاپ دوم، مركز نشر دانشگاهي، ۱۳۶۵ ش.

«ل»

لاهيحي، شمس الدين محمد اسيري (ت ۹۱۲ ق)، اسرار الشهود، تصحيح و مقدمه سيد علي آل داود، چاپ اول، مؤسسه مطالعات و تحقيقات فرهنگي، ۱۳۶۸ ش.

«م»

الماوردي، أبو الحسن بن محمد بن حبيب (ت ۴۵۰ ق)، ادب الدنيا و الدين، دار مكتبة الحياة، بيروت، ۱۹۸۷ م.

المتقى الهندي، علاء الدين بن حسام الدين، كنز العمال في احاديث الأقوال والأفعال، مؤسسه الرسالة، بيروت، ۱۴۰۹ ق.

المجلسي، محمد باقر (ت ۱۱۱۰ ق)، بحار الانوار الجامعة لعلوم الأئمة الأطهار، الطبعة الثالثة، دار احياء التراث العربي، بيروت، ۱۴۰۳ ق.

_____، مرآة العقول في شرح أخبار آل الرسول، اخراج و مقابلة و تصحيح السيد هاشم الرسولي، دار الكتب الاسلامية، ۱۳۶۳ ش.

محمد خاتم پیامبران، جمعی از نویسندگان، انتشارات حسینیہ ارشاد.

مصطفوی، حسن، ترجمه و شرح مصباح الشریعة و مفتاح الحقیقة، انتشارات قلم، ۱۳۶۳ ش.

مطهری، مرتضی (ت ۱۳۵۸ ش)، تعلیم و تربیت در اسلام، چاپ چهاردهم، انتشارات صدرا، ۱۳۷۶ ش.

_____، جاذبه و دافعة علی ﷺ، انتشارات حسینیة ارشاد، تهران، ۱۳۴۹ ش.

_____، درسهایی از قرآن، چاپخانه مهر قم، ۱۳۶۰ ش.

_____، سیری در نهج البلاغه، چاپ دوم، انتشارات عین الهی، ۱۳۵۸ ش.

معین، محمد (ت ۱۳۵۰ ش)، فرهنگ فارسی، چاپ چهارم، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۰ ش.

مغنیة، محمد جواد (ت ۱۴۰۱ ق)، التفسیر الکاشف، الطبعة الثانية، دار العلم للملایین، بیروت، ۱۹۷۸ م.

مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، جمعی از نویسندگان، دارالکتب الاسلامیة، تهران.

المنذری، رکن الدین عبدالعظیم بن عبدالقوی (ت ۶۵۶ ق)، الترغیب و الترهیب، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ۱۳۸۸ ق.

المیبدی، أبو الفضل رشید الدین (ت سده ششم)، کشف الاسرار و عدة الابوار معروف به تفسیر خواجه عبدالله انصاری، به سعی و اهتمام علی اصغر حکمت، چاپ پنجم، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۱ ش.

«ن»

النراقی، محمد مهدی بن أبی ذر (ت ۱۲۰۹ ق)، جامع السعادات، تحقیق محمد کلاتر، الطبعة الثالثة، منشورات جامعة النجف الدينية، ۱۳۸۳ ق. (افست).

نصیر الدین طوسی، محمد بن محمد بن حسن (ت ۶۷۲ ق)، اوصاف الأشراف، به تصحیح و توضیح نجیب مایل هروی، چاپ اول، انتشارات امام، مشهد، ۱۳۶۱ ش.

نیشابوری، رضی الدین (ت ۵۹۸ ق)، مکارم الاخلاق، به کوشش محمد تقی دانش پژوه، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۱ ش.

«و»

الواقدي، أبو عبدالله محمد بن عمر (ت ٢٠٧ ق)، المغازي، تحقيق مارسون جونز، الطبعة الثالثة مؤسّسة الاعلمي للمطبوعات، بيروت، ١٤٠٩ ق.

«هـ»

هارون، عبدالسلام، تهذيب سيرة ابن هشام، دار احياء التراث العربي، بيروت.

«ي»

ياقوت الحموي، شهاب الدين أبي عبدالله (ت ٦٢٦ ق)، معجم البلدان، دار بيروت، للطباعة و النشر، بيروت، ١٤٠٨ ق.
_____ ، تاريخ يعقوبي، ترجمة محمد ابراهيم آيتي، چاپ دوم، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ١٣٥٦ ش.

رهبر معظم انقلاب اسلامی:

امروز امت اسلام و ملت ما بیش از همیشه به پیغمبر اعظم
خود نیازمند است؛ به هدایت او، به بشارت و انذار او، به
پیام و معنویت او، و به رحمتی که او به انسان ها درس
داد و تعلیم داد.

۱۳۸۵/۱/۱

ISBN: 964-495-039-9

9 789644 950391

مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت

تلفن توزیع: ۶۶۴۱۱۱۵۱-۶۶۴۶۹۵۸

نمابر: ۶۶۴۶۷۳۹۴

www.ghadr110.ir